DISSERTATIO
MEDICA
INAUGURALIS.

HONOS VIRTUTIS PRÆMIUM

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS, DE CATAMENIIS.

QUAM

AUXILIANTE, AC FAVENTE RERUM MODERATORE

Ex Auctoritate MAGNIFICI RECTORIS

D. FREDERICI WINTERI,

MED. DOCT. ET PROFESSORIS, P. O. SERENISS. ARAUS. ET NASSAV. PRINCIPIS ARCHIATRI.

NEC NON

Ampliſſimi SENATUS ACADEMICI *Conſenſu*, *&* *Nobiliſſimæ* FACULTATIS MEDICÆ *Decreto*,

PRO GRADU DOCTORATUS,

Summiſque in MEDICINA Honoribus, & Privilegiis rite, ac legitime conſequendis,

Eruditorum Examini ſubmittit

FORTUNATUS DWARRIS, JAMAICENSIS.

Ad diem 22. *Januarii* 1751. *horâ locoque ſolitis.*

LUGD. BATAV. Apud GERARDUM POTVLIET.

ILLUSTRISSIMO AC GENEROSISSIMO

V I R O

NATALIUM, DIGNITATUM, VIRTUTUM SPLENDORE

O R N A T I S S I M O

FIDE, INTEGRITATE, HONORE FORTITUDINE
ÆQUI AMORE, ET PATRIÆ

S P E C T A T I S S I M O

D O M I N O

EDVARDO TRELAWNY,

I N S U L Æ J A M A I C Æ

P R Æ F E C T O

&c. &c. &c.

ET

ET OMNIUM COPIARUM BRITANNICARUM
QUÆ PER EAM DISTRIBUTÆ SUNT

IMPERATORI

&c. &c. &c.

LIBERTATIS PUBLICÆ ASSERTORI

AC

CONSERVATORI VIGILANTISSIMO

ARTIUM ATQUE SCIENTIARUM

FAUTORI GRATIOSISSIMO

Hancce ſuam Diſſertationem ut
& ſemet ipſum devoto pectore
ſummaque animi reverentia

D. D. C. Q.

humillimus Cliens

FORTUNATUS DWARRIS.

DISSERTATIO MEDICA
INAUGURALIS,

DE

CATAMENIIS.

An ab Uteri, ejusque Vaſorum perpendiculari Situ, Menſtrua Mulierum purgatio?

§. I.

Varias Corporis Humani partium formas, ſitus, texturas, ſi contemplemur, earum pro variis ſuis muneribus, pro variâ Indole, artificioſiſſimam fabricam, ſingularem figuram, connexionem, actionem & uſus, mirari nunquam deſinemus; adeo variè, adeo appoſite, adeo utiliter ad flam-

mam

mam vitalem, intra machinæ noſtræ clauſtra retinendam, conſtruuntur omnes. Sed in Utero præſertim ſtupendum certe & multiplex artificium oculis noſtris ſeſe offert; Quippe hunc mirabili, cui Natura eum addixit, operi, tanto tamque magnifico apparatu accingi oportebat. Porro præter primariam illam, & quaſi triplicem quæ ipſi incumbit, provinciam, fœtum concipiendi, fovendi & excludendi; altera etiam, quam ſecundarium recte dicere poſſimus, obtigit, ſtatis nimirum temporibus certam Cruoris copiam foras ejiciendi; quam autem periodicam, menſtruam ut plurimum evacuationem, tanquam Sanitatis tutamen acceperunt Mulieres, hâc ſiquidem ſuperflui potius quam immutati eliminentur humores; hinc Purgatio nuncupatur, cui varia nomina & apud Vulgus & apud Artis Magiſtros conceſſa fuere, quæ, vel ut omnibus nota, vel ut parvi momenti de induſtriâ omittimus; diverſis inſuper nominibus ab Auctoribus Latinis & Græcis promiſcue inſignitur fluxus ille; quocunque demum nomine eum deſignare velis, hujus Laticis ſcaturiginem in Utero quæramus.

§. II.

Is, ſcilicet Uterus, quaſi victima ſingulo menſe mactatur; hinc ſuperfluus ſincerusque amandatur periodice Cruor, mactatæ recenter Victimæ ſanguini, aut ei qui per-

pertuſâ cubiti Venâ exit, plane ſimillimus, niſi forte aut diuturniori morâ aut deterioris ſucci miſcela vitium contraxerit. Hinc forte eſt, cur apud Plinium & Veteres pleroſque criminum arceſſatur menſtruus ſanguis; cur eis, ſi fides ſit, veneni Dotes quandoque æmulatus fuerit; cur eum excrementitium nonnulli putarint.

Cum Heurnio tutius aſſeverari poteſt ex eſſentia perverſum non eſſe ſanguinem illum, neque conviciis afficiendum eſſe naturæ opus, quod mulieribus ſanitatem, Parentibus Liberos pollicetur; prava enim qualitas, ſi quandoque apparuit, a perverſa totius ſanguineæ molis conſtitutione, ſive ſcrophuloſo, ſive ſcorbutico, ſive ſyphilitico vitio inquinatæ repetenda eſt; quod Galeni Opinioni conſentaneum eſt τὰ καταμήνια παρέχεται τῇ γυναικὶ πρὸς ὑγίειαν ἐκκενούμενα ἐπισχεθέντα δὲ διὰ τὴν σύλληψιν, τῷ ἐμβρύῳ τὴν τροφὴν παρέχει. *Tribuuntur mulieri menſtrua, quæ ſanitatis gratiâ vacuentur: embryoni autem nutrimentum præbeant, per conceptum ſuppreſſa* (a). Denique ſi quædam hujus Cruoris malignitatem comprobant experimenta, iis, ſi certa ſupponantur, alia poſſunt objici, quibus huic malignitatem deeſſe evincitur; ex iis unum, quia ignotum eſt, colligo. Chirurgus Pariſienſis, Vir ſpectatæ integritatis & fidei, cum mulierem quandam fœtidum odorem, quoties Menſtrua pateretur, ut quibusdam contingit, corpore & ore effun-

(a) In definit. Med.

effundentem cognoſceret, linteis ſtatim e Pudendis ablatis, & ſanguine menſtruo adhuc calido madefactis, ea lagenæ vitreæ optimo vino plenæ per plures dies indidit, nec ullo modo alteratum fuit vinum; ſi tamen malignitate quadam inquinatus fuiſſet Cruor, illa certe vino, quod ad experimentum adhibitum fuit, communicari debuiſſet.

§. III.

Peculiarem hanc evacuationem præcedit, & proximam prænunciat inſignis quæ in muliebri ſexu, circa pubertatis annos contingere ſolet mutatio; tunc enim pubes erumpit, attollitur in geminum nec indecorum tumorem pectus; ſororiant mammæ; ſanguis vix ſuis receptaculis coercitus, quocunque diffunditur, inſolito fulgore micant oculi, ſpargitur ore purpureo vividus Lepor, puellam denique jugali jam thoro habilem prodit irrepens furtim in vultu, in geſtu, in inceſſu ipſo, in toto denique Corporis habitu venuſtas. Verum hæc ſubitanea quæ exterius Corpori tunc accidit mutatio, eadem intus in utero fit.

Uterus in Hypogaſtrio veſicam inter & inteſtinum rectum ad divaricationem usque oſſium pubis protenditur, inverſi pyri figuram æmulatur, & a fundo latiori, in ſatis exiguum collum deſinit. Deprehenditur eſſe fermiſſimæ, denſiſſimæque texturæ, quam efficiunt arte-

riæ

riæ & venæ, in ramos numero propemodum infinitos diſpertitæ, nervi & membranæ cujusdam filamenta. Ex his, ſcilicet uterinis vaſis, quaſi ex totidem fonticulis, emanat purpureus ille latex, ingens diſputandi argumentum.

§. IV.

Aliis citius, aliis tardius incipit illud effluvium, nec certiores in deſinendo ſervat leges, ſed nec ante ſecundum ſeptenarium, nec ultra ſeptimum perdurare aſſertum fuit. De his nihil audemus decernere. Illius copia, pro temperamento, ætate, victu, regione variat. Uberius illæ purgantur, quæ graciliores & ſanguineæ fuſcæ, quæ regiones frigidiſſimas colunt. In bilioſis paulo maturius erumpit, celeriusque periodos ſuas conficit; Fæminis gulæ deditis ad ſextum ſæpe diem extenditur; tenui vero victu aut exercitio multo utentibus, citius abſolvitur. In junioribus puellis, quod ſanguis multus in corporis nutrimentum cedat, ſæpe longius fit Periodorum intervallum; ad debitum ubi pervenerit incrementum mulier, frequentior redit periodus: ſi ſeneſcat, ab exſiccato tunc corpore, diuturnior periodi mora: In ætate provectiori, cujus terminos fruſtra indigites, excretio illa prorſus ceſſat atque evaneſcit. Suas vulgo inchoant Periodos Catamenia, circa ſecundum ſeptena-

rium, ut ſupra diximus, & circa ſextum, ſeptimumve deſinunt.

Quædam tres, aliæ quatuor, aliæ ſex, ſæpius vero tres dies huic penſo vacant feminæ, quibusdam circa vigeſimum, aliis circa vigeſimum ſeptimum diem, aliis bis, aliis ſemel, aliis denique ſæpius in menſe redit hæc evacuatio: Cujus quantitas in adultis ſanis & robuſtis, uncias viginti adæquat. Inſtante fluxu innumera Symptomatum genera ingruunt, eodem ceſſante ſubſequuntur morbi, nec pauci, nec curatu faciles; his duobus in extremis cruciantur mulieres, in imminentibus menſtruis pati ediſcunt, nec absque Periculo, menſtruari deſueſcunt; hinc Adagium illud; Unde gaudent Fœminæ, inde triſtantur, unde triſtantur, inde gaudent. Experiuntur revera puellæ, uterum tortoris nonnunquam agere vices, & hinc unde vitam ſumunt, mortis nebulas ſæpius exhalari. In tenellis virginibus, quæ menſtruum effluxum nondum perpeſſæ fuerunt, hunc innumera præſagiunt Indicia; nihil non afflictum, nihil non debile, nihil in corpore fere ſanum. Quippe ubi eo usque increvit ſanguinis collecti copia, ut vaſorum tunicæ ultimos fere diſtractionis limites attingant, illa ad motus conſtrictorios vehementiores ſollicitantur, reſiſtentiam cordi pariunt, adverſus quam inſurgens, ictus ſuos reduplicat, hinc Febricula; comitantur tenſio, dolor, æſtus, non tantum circa regionem uterinam ſed ad alias etiam partes ſerpentia; laſſitudo ſæpe totius corporis, hinc

hinc laborum tædium, deſidiæ amor, appetitus dejectio, Nauſea & alia id genus multa, recte a conſenſu partium Nervoſo-Membranacearum, tum etiam a diverſo hinc oriundo ſanguinis raptu, repetenda. Quamprimum ſuperabundantem hanc liquidorum molem excuſſit uterus, ſponte evaneſcunt modo recenſita mala, & priſtinus redit ſanitatis Vigor.

§. V.

Ex quo Dogmatica incepit vigere medicina, mirum quantum ingenia Medicorum exercuerit, ne dicam torſerit, indaganda hujus fluxus periodici, notatu ſane digniſſima ratio. In hujus inquirendis phænomenis, quot & quam celebres incaſſum ſudarunt Viri? horum cauſæ latent adhuc, latebuntque diu. Catameniorum alternantes reditus Lunæ tribuunt plures, unde vulgare illud Effatum.

Luna Vetus Vetulas purgat, Nova Luna Puellas.

Menſtruum ſanguinem Archæi, vel fermenti cujusdam auxilio ſeparari aſſerunt nonnulli; alii purgationem hanc, arcano & admirabili quodam naturæ beneficio, ad futuram generationem perfici credunt, dum ſcilicet poſt menſtruorum effluvium, expurgato ſordibus utero, conceptio facilior evadit, puriorque ad ovum allabitur ſanguis. Quidam hanc evacuationem ad nutritionem fœtûs, in canibus ut in mulieribus, quando ſupprimi-

tur, inſervire autumant. Fuerunt qui non multum abſimililes iis, qui functiones qualitatibus occultis ſubjiciunt & explicant, menſtruificam adſcripſere facultatem: Inter antiquos nonnulli per vaſorum extrema, Cotylidones dicta, & periodice rupta, cruorem excidere aſſerunt; multi, & recentiores fere omnes, Catameniorum eruptionis cauſam, ſanguinis exuperantiæ referunt; eam ſumit Bergerus, a juſta ſolidi liquidique, ex quibus coaluere mulierum corpora proportione; cur autem per muliebria fluant, a ſingulari vaſorum conſtructione repetit (*a*).

§. VI.

Hanc evacuationem ideo fieri vulgo dicitur, quod turgeſcant, & depleantur per vices uteri vaſa, ſingulisque menſibus plethoram quandam concipiant ac deponant; ſicque pro generali iſtius fluxus cauſa ſanguinis redundantiam afferunt. Verum quidem eſt plethoræ in mulieribus & ſanguinis in utero regurgitationi favere, humidius earum temperamentum, laxiora partium ſtamina, rariorem mollioremque carnem, cutis minus patentes poros (ob quas cauſas minor perſpiratio) vitam deſidem, liberaliorem cibi eupepti uſum; vaſa denique uterina præ cæteris omnibus dilatari, ac diſtendi apta, proin-

(*a*) De Nat. Hum. p. 253.

proindeque inſarctui quam maxime opportuna. Hæc ab iis quæ vulgo occurrunt experimentis aſtruitur opinio; obſervatur enim, inter mulieres, eas quæ maxime ſanguineæ ſunt, menſibus maxime abundare, Aulicasque pinguedine & otio diffluentes largo hujus evacuationis mancipari profluvio, dum Ruſticæ, parvo viventes, & duris exercitæ laboribus, vix aut etiam nullatenus norunt purgationem, quia nempe his exercitiis & vivendi ratione, fibræ indurantur, firmantur muſculi, cutis elaterium augetur, & ex illius ſpiraculis, expuitur humor ſuperfluus, alioquin in facile extenſilem uteri ſubſtantiam decubiturus; & ob hanc cauſam Funambulæ & ſaltatrices raro aut nunquam illa gaudent.

§. VII.

At cur ſanguis ille raro per alia, plerumquæ per uterina erumpat vaſa quærimus? Uterum & omnia generationis organa perſcrutare, major eſt Aortæ deſcendentis trunci Diameter; innumeris arteriis & venis, non carne muſculoſa, non adipe, ut in cæteris fere quibuscunque corporis partibus intertextis aut ſuffultis, nec ulla diſtinctis valvula, ſed inter ſe varie implicatis & intortis, conſtat uterus; curvis ductibus, uterum perreptant hæc vaſa, & creſcente utero facile extendi valent.

Qui igitur in vaſis totius corporis redundat cruor, flexuoſas uteri venas, perlabitur, nimia copia ipſas paulatim

latim diſtendit, ac tandem magis ac magis intumeſcens, ultra metam diſtenſas perrumpit, ſicque e venarum & arteriarum oſculis, ſtillans dimanat cruor.

§. VIII.

Nec ſatis eſt ſemel uterum hac ſarcinâ liberari, recurrit identidem ſtato tempore hæc vaſorum ingurgitatio, quod in fœminis ſanis ad unius fere menſis curriculum extendi animadvertitur; quippe cæteræ evacuationes, hoc temporis intervallo fieri ſolitæ, aſſumptorum quantitati non reſpondent, corporis enim muliebris pondus inter menſtruæ purgationis periodos ſenſim accreſcit, artuum namque & totius corporis gravitas, quam inſtante periodica evacuatione percipiunt mulieres, virium reſtitutio, actionum alacritas, quas, eadem ceſſante, experiuntur, & varia quæ prætermittimus experimenta, pondus hoc detegunt; ſic autem ſanguinis, humorumque periodica fit redundantia, hoc, quo turgebant vaſa, ſanguine elapſo, flaccida iterum evadunt, ſupra ſe invicem concidunt, ſponte occluduntur eorum oſcula, ceſſat uteri fluxus, donec altero menſe redeat ſuccorum coacervatio, qua, ab affluente ſolito copioſius ſanguine, intumeſcens uterus, gravetur & factâ in dies novi humoris acceſſione, expedire ſe moleſto pondere cogatur; tum viam ſibi quærit impatiens ſanguis, dis-

rum-

rumpuntur arteriolarum extrema, & qua data porta ruit.

§. IX.

Inter eos, qui de Catameniis ſcripſere, altius diſſeruit Celeberrimus Johannes Freind: In utero nihil præter arteriarum & venarum ramos, ex utroque latere ſibi invicem per anaſtomoſim commiſſos, non recto curſu delatos, varie inter ſe implicatos, curvos, & ſerpentino curſu perreptantes inſpexit; hac uteri ſtructura, & reſpectu horizontis perpendiculari ſitu innixus, vim qua aperiuntur vaſa, unde fluere debent Catamenia, æſtimat & deſumit a ſanguinis mole & canalium perpendiculari ſitu; a preſſione perpendiculari, ab ictus vi, & a reſiſtentia, quam eo minorem ſupponit, quo vaſa rectiora, majorem vero quo magis in vaſorum curvaturas ad angulorum incidentiæ ſinus accidit.

Fundamenta Hypotheſis Joh. Freindi diluta & contrita fuere a Peronæo quodam Medico, qui duo tantum ad Catameniorum fluxum promovendum admittit: amplitudinem ſcilicet aortæ deſcendentis, & arduum ſanguinis ab utero regreſſum, qui pondere ſuo facile accidit, & inde ob valvularum in venis defectum, per flexuoſa ductuum volumina ad ſuperas remeare partes haud facile poteſt; cauſam hujus evacuationis ab arteriarum uteri parietum lymphaticarum plethora ſimplicè diſtentarum petit.

In Academ. Monsp. Profeſſor eodem circiter tempore, quo edita fuit Freindi Emmenologia, de morbis mulierum agens, ab hujus opinione diſcedens, ideo periodicè fluere Catamenia contendebat, quia lactei tubuli congeſto uteri lacte turgeſcunt, venasque circumrepentes ita comprimunt, ut collaterales ſeu conici ductus, qui venis citra compreſſionem appenduntur, irruentis ſanguinis impetu, cogantur dehiſcere in cavum uteri, ſicque ſanguinem guttatim effundant.

§. X.

Celeberrimi noſtri Doctoris Angli, ingenioſum ſane eſt inventum, ſed ſuis etiam ſcatet difficultatibus.

1°. Non a ſanguinis mole repetenda eſt hæc evacuatio, alioquin poſt paſtum vaſa rumpi & fluere deberent Catamenia, ſiquidem augetur ſanguinis moles; ictus vis in vaſorum angulos, nec horum canalium innumerabiles gyri ad hunc effluxum conferunt; nam in viris, aliisque animalibus, juxta eundem Auctorem, non menſtruatis, hi reperiuntur vaſorum inflexus.

Deinde vero, eo minore velocitate certe donatur ſanguis, quo per numeroſiora vaſa fluendo, numeroſiores reſiſtentias ſuperare cogitur; hoc cernere eſt in glandulis, in quibus, unanimi fere medicorum conſenſu, maxime retardatur ſanguinis velocitas, a cujus imminutione crudeliſſimæ illæ, quibus obnoxiæ ſunt obſtructiones,

nes, & adeo variæ indolis ſuccorum a fonte primario ſecretiones explicantur.

Ne dum igitur ſanguinis velocitas, illis vaſorum circumvolutionibus augeatur, imo plurimum obtunditur, & ad minimum ſenſim reducitur ſanguinis motus; quo enim pluribus obicibus occurrit, fluidum vel aliud quodcunque corpus motum, eo plus ſui motus deperdet. Porro vaſorum flexus & pyri permeandi, totidem ſunt obices, quibus retardatur potius quam acceleratur ſanguinis motus; ergo vis ejus minor; hinc etiam omnes fere uterini morbi ab obſtructionibus oriuntur, quia pars illa, glandulæ ſimplicis inſtar, ex propagine vaſorum omnis generis in glomera arctè ſecum invicem involutorum conflatur. Nihil facit vaſorum perpendicularis ſitus, unde ictus vim majorem concludit. Nam ſupponamus vas aliquod incurvatum cum decem angulis rectis & columnam fluidi tranantis, cum decem motûs gradibus directe impingere in latus primo angulo oppoſitum; nonne totam vim, quam a perpendiculari curſu obtinet, iſti communicabit lateri in primo angulo?

Ergo cum ſola vi horizontali in cæteros angulos impinget, aut cum vi ſanguinis a tergo pellentis; ergo lapſu perpendiculari exorta vis, in primis angulis, deperditur, nec eos tranſit, & conſequenter nullatenus in ultimis angulis, multo minus ultra, ſcilicet in vaſorum extremis, in quibus fit eruptio ſanguinis, ſentitur. Ergo ad rupturam vaſorum, nil facit ſitus aortæ perpendicu-

laris, alioquin primi, vel ad ſummum ſecundi anguli apices, in quibus vis illa maxima eſt, non autem extrema vaſorum capillamenta disrumperentur, quod rationi & experientiæ contrarium eſt.

§. XI.

Dicant etiam qui tanti faciunt petitum ex perpendiculo argumentum, qua ratione fieri poſſit, ut diuturniori morbo decumbentibus mulieribus, vel aliâ quacumque cauſâ, ad præſcriptum tempus recurrant menſtrua; quare in viris, quotquot nimia ſanguinis copia turgentes deprehenduntur, periodica non contingat per hæmorrhoidum vaſa, excretio? at inquiunt, ſuffulciuntur hæc vaſa, & craſſâ ac muſculoſâ inteſtini recti tunicâ defenduntur; eſto; diſſiliunt tamen in quibusdam; Quid? ſi ad pulmonum vaſa reſpiciamus, multiplici plexu circa bronchiales veſiculas perreptantia, omnique prorſus fulcimine deſtituta? Quid ſi ad cerebri arteriolas, in mille gyros abeuntes, ſupra fidem tenuiſſimas, neque tamen facile disrumpendas? vetat nimirum peculiaris quædam viſceris utriusque fabrica, quâ expediendo ac promovendo ſanguinis circulo, cautum eſt. Nullis illic repagulis coërcitus humor intra vaſa congeritur, neque quod ſuperfluit, per hæc loca amoliri ſatagit natura.

§. XII.

§. XII.

Reſtat igitur argumentum quo contendit Celeberrimus Freind, momentum ſanguinis augeri, quia in Plethora augetur quantitas, imo & velocitas ejus; quod ſane falſum eſt, nam eadem ratione qua creſcit quantitas, eadem decreſcit velocitas ſanguinis, alioquin cordis & arteriarum vis contractoria, à quâ ſanguinis velocitas, majorem impertiri poſſit velocitatem, quod ſupponi nequit, ſiquidem non in infinitum creſcit vis cordis, & quo magis diſtenduntur cordis & vaſorum parietes, eo difficilius & minori vi ſanguinem pellent, ita ut non niſi intra certos limites vigeat vis; & inſuper minuitur velocitatis momentum, cum ſanguis in mollia & parum elaſtica vaſa irruit. Neque eſt quod dicat augeri velocitatem, quia in plethora major ſecernitur ſpirituum animalium copia, unde fortior & frequentior cordis contractio; Norunt omnes eundem produci effectum, quoties reſiſtentia eadem ratione creſcit, ac ipſa vis motrix, ut in caſu præſenti Moles Sanguinis pellenda, eadem ratione creſcit, quâ ſecernuntur Spiritus Animales.

§. XIII.

Volumus igitur quid clarius, nec repulſam patiemur. Talem ſanguinis evacuationem in ſimiis obſervatam, una voce agnoſcunt Medici; quod ex perpendiculari

corporis ſitu præſertim, nec non & ejusdem partium genitalium conformatione deducunt; ſed uno pariter ore aliorum brutorum femellas, fluxum menſtruum non experiri aſſerunt. Hallerus pro cauſa affert, duriora eſſe iis uteri vaſa, neque ita dilatabilia ut arterioſum ſanguinem recipiant, contenditque id demonſtrari autopſiâ genitalium mulieris cum muſculoſo & fibroſo femellæ brutorum utero ſinubus carente, atque etiam ex cotyledonum indole, quæ lacteo ſucco absque ſanguine turgent. (*a*) Quibus certis animantibus tales evacuationes interdum contigiſſe haud dubium eſt; parvi facio obſervata, utpote rariora, a quibus proinde nihil jure aut merito in ſcientiis concludi poteſt; ſic felix Platerus menſtrua obſervari in cane fæminâ teſtatur. (*b*) Menſtruam purgationem in equabus, ſcrofis, & ovibus ſe aliquando notaſſe ſcribit Chriſtian. Franc. Paullini, & ibidem refert Alexander de Inſula ſe habuiſſe picam fæminam ſingulis menſibus in novilunio ad 2. vel 3. dies, per inferiora, ſanguinem ſuo more, ſat copioſe excernenrem, cætera optime ſanam, quod cibis initio, adſcripſit.

Quid igitur, num in raia piſce ordinarium fluxum menſtruum obſervavit Joh. Ott. Helbigius, quod & in canicula parva quam domi habuit Scurgirius deprehendit.

§. XIV.

(*a*) Comment. de menſt. p. 94. (*b*) Quæſt. phyſ. p. 73.

§. XIV.

Nec ad talia confugiendum eſt, ut conſtet, non ſolum mulieribus, menſtrua contingere, ſed etiam in brutis femellis, analogum quid obſervari; id eſt, ſtatis temporibus menſtruantium fæminarum more, ſanguinem, vel quid ipſi ſimile, e pudendis effluere; ita certe mulieribus & ſimiis non tam propriam eſſe hanc evacuationem, quin & viris, & animalibus non ſolum quibusdam, ſed & cuidam animalis ſpeciei accidat, obſervanti conſtabit. Nec mirum: Natura enim ſimplex, & ſibi uniformis, ubi ſunt functiones eædem, iisdem machinis, & inſtrumentis utitur; & vice verſa, ubi eædem ſunt Machinæ, eadem inſtrumenta, ibi easdem eſſe naturæ functiones recte concludamus.

Porro quod ars Anatomica & Phyſica in partibus mulierum genitalibus detegit, detegit itidem in belluis fæminis, vel ſaltem in canibus. Nec certe putandum eſt hæc temere & fortuito, a Naturâ ut utilium prodiga, ſic inutilium parcâ efformata fuiſſe.

Si igitur eadem in partibus canum fœmellarum genitalibus ac in mulieribus reperitur ſtructura, eadem etiam actio, idem uſus in iis facile demonſtrari poteſt.

§. XV.

Concipere, geſtare, parere, tria ſunt brutis femellis

ac

ac mulieribus, ut omnibus notum eſt, communia; iis conceptus æque facilis, geſtatio æque operoſa, partus dolorum & aleæ æque plenus, eodem modo conceptus, a conceptione ad partum usque, eadem via eſt; quid igitur? Nonne uterus in femellis omnibus, excipiendo ſemini? Nonne Ovulum fæcundatum ex Ovario, & Tuba Fallopiana recipiendo dicatur? In eo ut apud mulierem, fœtus per ſtatutum tempus continetur. In eo nutrimentum, accrementum, maturitatemque adipiſcitur, donec tandem perfectus vi uteri muſculoſa, per vaginam expellatur; non minus immenſam vaſorum ſegetem ſibi vindicat uterus caninus, quam muliebris, horum eadem plane conformatio, idem decurſus; nam præter quatuor inſignes quos affectat ſibi arteriarum rivos uterus caninus, ut muliebris, alias etiam vaſorum propagines e viſcerum vicinia mutuatur, hæc vaſa non recto tramite uterum ingrediuntur, non ſunt in longum protenſa, ſed innumeris ſibi invicem contorta modis, totam uteri ſubſtantiam, ſerpentino greſſu, ut apud mulieres, perreptant. Venarum alvei ſuis orbantur etiam valvulis, difficilis hinc liquorum reditus propter viam gyris & anfractibus aſperam; ea tantum deprehenditur differentia, ſcilicet pudendi muliebris ſitus, reſpectu horizontis perpendicularis; idem etiam eſt arterialis fiſtulæ ſitus, quæ a corde ad uterum ſanguinem deportat, dum pudendi canini ſitus, reſpectu horizontis parallelus eſt, conſequenter etiam vaſorum quæ ad uterum

rum pertinent; ſed quid inde? an ſibi ſemper ſimilem & in agendo certis, atque conſtantibus alligatam legibus naturam ab ipſis injuſte recedere conjicere licet? Dum præſertim experientia quotidiana patet, non niſi poſt manantem ex utero ſanguinem, ad generationem aptam eſſe canem æque ac mulierem; conſtat etiam periodum illam, in canibus pari ſtipari comitatu; effluit redundans humor ſanguinis, donec utero gerat, tum ut plurimum ceſſat effluvium, humorem matri inutilem, in ſui nutrimentum abſumente fætu.

Quia vero in ipſis mulieribus, infinita periodum accelerant, totidem retardant, ita pariter & in aliis animantum femellis; hinc ſicut quibusdam ſemel in bimestri, contingunt flores mulieribus, aliis bis in anno, absque ſanitatis periculo, aliis nunquam; ita nonnullis canibus femellis ſemel, aliis bis in anno redit periodus, aliis per decem, aliis per quindecim, aliis per viginti dies, vere ſanguineus humor e pudendis inflatis erumpit; quæ ſemel tantum in anno calent, per viginti dies, hoc fluxu perluuntur.

Huic autem opinioni haud leve firmamentum vel pondus accedit, quod in eam deſcendit celeberrimus auctor Aſtruc.

§. XVI.

Sed cur ſæpius in anno, fluxum hunc non experiantur canes, præſtantiſſimum tractatum Viri ſupradicti adeas, in promptu ratio eſt, corporis magnitudo rela-

tive minor, vitæ genus, exercitium majus, natura ad marem vergens. Hæc omnia in ipſis confirmantur mulieribus, quibus comperitur menſes penitus deficere, viraginibus herculei temperamenti, quæ cum ad robur maſculinum accedant, & laboribus ut plurimum ſe exerceant, alimentum omne facile digerant, quod dici merito poteſt de canibus ſemellis, quæ nec vitæ genere nec exercitio, nec fibrarum textu, nec partium compage, nec denique totius corporis temperie a maribus differunt.

Quod de canibus ſemellis dictum eſt, in vaccis locum habet; ruricolis omnibus notum eſt, his per quosdam dies humore quodam ſeroſo, madeſcere genitalia, donec tandem ad ſui œſtri ſummum pervenerint, ſe ſeque incredibili manſuetudine tegendas ſubjiciant; imo ſicut dum lactantibus mulieribus lac deficit, cum menſtrua fluunt, ſic pariter certum eſt vaccas, dum æſtuant, nullum aut parum lactis ſuppeditare.

Quod ſi igitur aurigas, mangones, equorum amatores conſulas, equas omnes ſemel vel bis in anno mucoſum per genitalia madorem effundere ex conſtanti obſervatione jurabunt.

Hic addendam cenſeo obſervationem, à medico quodam celeberrimo mihi traditam; cum enim ea tempeſtate quâ cervi cervas expetunt, cervorum cervarumque gregem herbâ jacentem vidiſſet, eum in fugam expulit, & ad locum ab iis deſertum cum veniſſet, herbam in

quâ

quâ decumbentes cervas viderat, ſanguine commaculatam non ſine admiratione conſpexit; cui obſervationi ſi confirmatio deſideraretur, reperiri poſſet in vulgatâ venatorum dictione, cum canes cervæ æſtuantis veſtigia ex ſanguine pudendis effuſo agnoſcunt.

Si igitur rationi conſentanea, obſervatione confirmata nullis objectionibus convelli poſſit hæc ſententia, non temere aut elato nimis animo egiſſe me cogitabit, opinor, æquus rerum æſtimator, ſi in vulgatiſſimam medicorum opinionem deſcendere recuſem, & ex iis, quæ diſputata ſunt, tamquam conſectarium inferam.

Ergo non ab uteri ejusque vaſorum perpendiculari ſitu, menſtrua mulierum, purgatio.

F I N I S.